

Nr 130.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående befrielse i vissa fall från skyldighet att ånyo erlägga till kommissionär i domsaga inbetalade, av kommissionären förskingrade stämpelavgifter; given Stockholms slott den 25 februari 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

K. G. Ewerlöf.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Statsrådet Ewerlöf anför.

Hos Kungl. Maj:t hava förre verkmästaren Carl Johan Bergströms änka Mathilda Bergström, född Magnusson, i Deje, direktören Albin Rapp i Örebro och kamreraren Axel Emil Berggren i Dejefors bruk, den sistnämnde i egenskap av testamentsexekutor i boet efter kantorn Olof Herman Bergström från Deje, var för sig, gjort framställning om befrielse från skyldighet att erlägga ny stämpelavgift, sedan kommissionären i Mellansysslets domsaga Fridborg Skoglund, född Olsson, förskingrat till henne inbetalade stämpelavgifter. Rapps framställning avser även befrielse från skyldighet att ånyo erlägga lösen.

Frideborg Skoglund anställdes såsom kanslibiträde å nämnda domsagas kansli den 15 oktober 1918. Från den 1 januari 1926 tjänstgjorde hon jämväl såsom kommissionär i domsagan. Den 1 januari 1942 entledigades hon från kommissionärskapet och den 1 juni 1942 från anställningen som kanslibiträde. Den 9 mars 1943 dömdes hon av rådhusrätten i Karlstad genom utslag, som vunnit laga kraft, till straff för förskingring m. m.

Av protokollen i det av rådhusrätten sålunda avgjorda målet framgår, *dels* att kamreraren Carl I. Thim i Kil i slutet av år 1935 till Frideborg Skoglund för inregistrering inlämnat bouppteckning efter Carl Johan Bergström jämte stämpelavgift om 96 kronor, att Frideborg Skoglund falskeligen å bouppteckningen skrivit med vederbörande domares namn undertecknat bevis att densamma under visst nummer inregistrerats vid Mellansysslets domsagas häradsrätt, att bouppteckningen försedd med beläggningsstämplar till belopp av 96 kronor mot lösen av 50 öre återställts till Thim samt att Frideborg Skoglund behållit såväl stämpel- som lösenbeloppet, *dels* att Rapp under hösten 1939 till Frideborg Skoglund för lagfart insänt ett köpebrev beträffande fastigheten Säm Södra 3¹⁵⁶ i Grums socken jämte stämpelavgift 350 kronor, att Frideborg Skoglund å köpebrevet falskeligen skrivit ett med vederbörande domares namn undertecknat bevis att lagfart på grund därav beviljats för Rapp, att Frideborg Skoglund utfärdat ett med samma domares namn undertecknat lagfartsbevis om nämnda lagfart, att köpebrevet, försett med beläggningsstämplar till belopp av 350 kronor, och lagfartsbeviset tillställts Rapp mot utbekommande av lösen 5 kronor och stämpel 3 kronor 50 öre för beviset å köpebrevet och lagfartsbeviset, att Frideborg Skoglund behållit samtliga dessa stämpel- och lösenbelopp, samt att Frideborg Skoglund å ett den 15 april 1941 utfärdat, sedermera till Rapp mot erläggande av lösen med 2 kronor 25 öre och stämpel med 1 krona 25 öre utlämnat gravationsbevis angående ifrågavarande fastighet ändrat lagfarne ägarens namn till att avse Rapp, *dels* ock att Berggren under våren 1941 till Frideborg Skoglund för inregistrering insänt bouppteckning efter kantorn Olof Herman Bergström från Deje ävensom till henne inbetalat stämpelavgift till bouppteckningen med 6 000 kronor, att Frideborg Skoglund utan att ingiva bouppteckningen till domaren behållit dessa 6 000 kronor, samt att hon enligt anteckning den 2 augusti 1941 å ett utdrag av bouppteckningen intygat, att bouppteckningen för registrering ingivits till häradsrätten samt att i stämpel till densamma erlagts 6 000 kronor.

Av de sålunda angivna, av Frideborg Skoglund tillgripna beloppen utgöra 6 446 kronor medel, som Frideborg Skoglund mottagit av de rättssökande för täckande av kostnaderna för stämpel å enskilda handlingar. Av utslaget framgår, att Frideborg Skoglund tillgripit och förskingrat ytterligare belopp å sammanlagt 5 892 kronor, som hon mottagit från olika rättssökande till täckande av dylika kostnader. Därjämte har Frideborg Skoglund enligt utslaget tillgripit och förskingrat vissa andra belopp, som av rättssökande inbetalats för täckande av kostnader för stämpel å expeditioner, för lösen m. m.

Till döljande av tillgreppen har Frideborg Skoglund i vissa fall, bland annat — såsom redan berörts — i två av de med förevarande framställningar avsedda fallen, falskeligen åtecknat de enskilda handlingarna bevis samt försett dem med beläggningsstämplar. För sistnämnda ändamål har Frideborg Skoglund dels använt redan förbrukade stämplat, dels ock tillgripit oanvända stämplat från häradshövdingens i domsagan stämpelförråd. I vilken utsträckning och i vilka fall förbrukade stämplat använts framgår icke av protokollen i målet.

På yrkande av generalpoststyrelsen har Frideborg Skoglund enligt eget medgivande av rådhusrätten förpliktats att till styrelsen utgiva 7 298 kronor jämte ränta. Häri ingå dels de 6 000 kronor, som inbetalats av Berggren, med avdrag av 100 kronor vilka av Frideborg Skoglund numera återbetalats, dels 1 398 kronor för förskingrade stämpelavgifter, som enligt generalpoststyrelsens beräkning inbetalats för stämpel å handlingar vilka åsatts förbrukade stämplat. I sistnämnda belopp ingå dels den stämpelavgift av 96 kronor, som inbetalats av Thim, dels ock den stämpelavgift av 350 kronor, som inbetalats av Rapp.

Till följd av förskingringarna uppkom brist i häradshövdingens stämpelförråd. Denna brist har helt täckts, sedan häradshövdingen å sitt tjänstepostgirokonto insatt dels av egna medel 5 100 kronor, dels ytterligare 3 200 kronor, utgörande för ändamålet insamlade medel.

Statskontoret har ansett, att de av Thim och Rapp inbetalade stämpelavgifterna blivit ersatta genom de å häradshövdingens tjänstepostgirokonto insatta beloppen. Staten har därför enligt ämbetsverkets mening icke lidit någon ekonomisk skada till följd av att Frideborg Skoglund tillgripit dessa avgifter. Statskontoret anför vidare.

Med hänsyn till de i förevarande fall föreliggande omständigheterna, särskilt det förhållandet, att stämpelavgift erlagts och att därvid ifrågavarande handlingar i själva verket redan stämpelbelagts, vill ämbetsverket icke motsätta sig ett tillmötesgående av ansökningarna på så sätt, att Kungl. Maj:ts utverkar riksdagens medgivande att vid behandling i vederbörlig ordning av dessa handlingar sökandena erhålla befrielse från skyldigheten att erlagga erforderliga avgifter för stämpel dock högst intill de belopp, som av dem tidigare erlagts för ändamålet. Härvid bör beaktas, att Rapp synes hava erlagt avgift — förutom för dubbla beläggningsstämplar — jämväl för enkla beläggningsstämplar och inteckningskontrollstämpel.

Beträffande den av Berggren gjorda framställningen har statskontoret framhållit, att Berggren icke mottagit något sådant kvitto, som avses i 34 § 1 mom. tredje stycket stämpelförordningen, utan att Frideborg Skoglund först en avsevärd tid efter det beloppet emottagits å en avskrift av bouppteckningen erkänt sig hava såsom kommissionär emottagit detsamma. Härefter yttrar statskontoret.

Någon skyldighet för staten att ersätta Berggren eller dödsboet efter Olof Herman Bergström den förlust, som åsamkats dem, kan icke anses föreligga. Emellertid torde billighetsskäl tala för att i förevarande fall staten ersätter den förlust, som vederbörande lidit på grund av de åtgärder, som Skoglund

vidtagit i egenskap av kommissionär. Statskontoret vill för sin del icke motsätta sig, att de förskingrade medlen ersättas av statsverket, under villkor att sökandens fordran å Frideborg Skoglund överlåtes å kronan. I detta sammanhang bör framhållas att Berggren från Frideborg Skoglund erhållit en skuldförbindelse på 6 000 kronor. I nämnda förbindelse, vari Frideborg Skoglund pantförskrivit tvenne till Berggren ännu ej överlämnade livförsäkringar, har Skoglund utfäst sig att verkställa avbetalning å skuldbeloppet med 50 kronor per månad under 11 av årets 12 månader. Vad angår den medelstitel, som bör tagas i anspråk för utbetalande av ifrågavarande ersättning, får statskontoret — under erinran om riksdagens beslut den 15 juni 1939 (nr 450) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för beredande av ersättning för vissa förskingrade förmyndarmedel — föreslå att för ändamålet anlitas förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Svea hovrätt har till en början berört frågan, huruvida de till Frideborg Skoglund inkomna stämpelavgifterna böra anses vara inbetalade till kronan. Härom yttrar hovrätten.

Häradshövding i domsaga är enligt 28 § förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften stämpelförsäljare. Enligt 29 § domsagostadgan den 26 maj 1933 hade kommissionär i domsaga till äliggande att under tjänstemannaansvar tillhandagå allmänheten med ingivande till domaren av ansökningar och andra handlingar, med uttagande och översändande av expeditioner och ingivna handlingar samt med anskaffande och översändande av avskrifter och bevis. Genom att en ansökning eller handling inkommit till kommissionären synes den således icke kunna anses vara i vederbörlig ordning inkommen till domaren; till jämförelse må erinras om bestämmelsen i 2 § andra stycket samma stadga att av förste notarien mottagen handling skulle anses ingiven till domaren å tid då förste notarien mottagit handlingen. Ehuru kommissionären, som nämnts, handlade under tjänstemannaansvar, torde vid sådant förhållande stämpelavgifter, som inkommit till kommissionären, icke allenast på denna grund böra anses inbetalade till kronan. Såvitt av utredningen framgår synes Frideborg Skoglund icke heller i sin egenskap av kanslibiträde hos häradshövdingen i domsagan hava vid nu ifrågavarande tillfällen varit behörig att å domarens vägnar mottaga stämpelavgifter.

I fråga om de av Rapp och Thim inbetalade stämpelavgifterna har hovrätten i likhet med statskontoret ansett, att desamma finge anses vara till kronan guldna genom inbetalningar från häradshövdingen. Hovrätten fortsätter.

Härtill kommer att vederbörande återfått de ingivna handlingarna i sådant skick att de saknat anledning antaga att någon felaktighet förelegat vid ärendenas behandling. Rapp och dödsboet efter Carl Johan Bergström synas därför böra förklaras berättigade att vid behandling i vederbörlig ordning av ifrågavarande köpebrev och bouppteckning tillgodoräkna sig de till Frideborg Skoglund för stämpelbeläggning av dessa handlingar erlagda beloppen. Stämpelavgiften till av Rapp uttagna lagfartsbevis och gravationsbevis ävensom till bevis å köpehandlingen torde få antagas hava kommit kronan till godo. Rapp bör följaktligen förklaras berättigad att för erhållande av nya sådana bevis tillgodoräkna sig nämnda avgift. Med hänsyn till omständigheterna bör Rapp jämväl kunna berättigas att erhålla dessa bevis utan erläggande av den mot tidigare lösenavgift svarande stämpeln. Dödsboet efter

Carl Johan Bergström torde likaledes böra befrias från erläggande av ny avgift för bevis om inregistrering av bouppteckningen.

Beträffande det av Berggren inbetalade stämpelbeloppet har hovrätten framhållit.

Berggren, som i ett ganska stort antal fall genom kommissionären i domsagan ingivit bouppteckningar för inregistrering, har underlåtit att avfordra Frideborg Skoglund sådant kvitto, som avses i 34 § 1 mom. tredje stycket förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften. I målet har emellertid upplysts, att sådant kvitto icke alltid tillställts den som insänt stämpelavgift. Berggren har uppgivit, att han själv aldrig mottagit dylikt kvitto. Att Berggren saknat kännedom om att sådana kvitton skola utfärdas bekräftas också i viss mån av att han senare nöjt sig med ett av Frideborg Skoglund å transumt av bouppteckningen tecknat kvitto. Även om, såsom förut anförts, medel, som inbetalats till kommissionären, icke därigenom kunna anses hava kommit domaren tillhanda, är det dock helt naturligt, att den rättsökande allmänheten med hänsyn till kommissionärens ställning anser till denne erlagda avgiftsbelopp vara rätteligen guldna och följaktligen skulle finna det vara obilligt och stötande, om i ett fall sådant som det förevarande den erlagda betalningen ej finge tillgodoräknas. Skäligheten och omsorgen om rättsvårdens anseende synas därför tala för att jämväl dödsboet efter Olof Herman Bergström befrias från erläggande av ny stämpelavgift intill det till Frideborg Skoglund erlagda beloppet, 6 000 kronor, minskat med 100 kronor, som hon till Berggren återbetalt. Frideborg Skoglund har emellertid till Berggren överlämnat en skuldförbindelse å 6 000 kronor, till säkerhet varför hon pantförskrivit två ännu ej till Berggren överlämnade livförsäkringsbrev. Vid befrielse för dödsboet från erläggande av ny stämpelavgift bör denna skuldförbindelse jämte rätten på grund av pantförskrivningen samt den rätt till skadestånd som Berggren eller Olof Herman Bergströms dödsbo i övrigt må äga på grund av förskingringen överlätas å statsverket. Då i detta fall åtminstone till största delen är fråga om en eftergift av skatt, lär riksdagens medgivande böra inhämtas.

Generalpoststyrelsen har i motsats till statskontoret och Svea hovrätt ansett, att de av Rapp och Thim inbetalade, av Skoglund förskingrade stämpelavgifterna, lika litet som den av Berggren inbetalade stämpelavgiften, kommit kronan till godo genom de av häradshövdingen gjorda inbetalningarna. Styrelsen anför vidare.

Vad särskilt anginge det av Berggren till Frideborg Skoglund inbetalade stämpelbeloppet, hade styrelsen i anledning av Berggrens i målet lämnade uppgift, att han aldrig mottagit något sådant kvitto, som avses i 34 § 1 mom. tredje stycket i förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften, låtit granska de från Mellansysslets domsaga till styrelsen insända, i § 39 andra stycket sagda förordning omnämnda förteckningarna beträffande åren 1935—1941. Det hade därvid konstaterats, att Berggren i förteckningarna icke funnes upplagen såsom ingivare av någon enda handling. Det borde dock anmärkas, att i de varje månad inkomna förteckningarna i regel brukade finnas angivet »Kommissionären» såsom ingivare av några handlingar. Givetvis vore det ej uteslutet, att Berggren kunde hava varit den verkliga ingivaren av någon av dessa sist åsyftade handlingar och därvid erhållit vederbörligt, låt vara å kommissionären ställt stämpelkvitto. För att den generalpoststyrelsen anbefallda kontrollen över stämpelförsäljarna skulle bliva fullt effektiv,

vore det visserligen nödvändigt, att den rättssökande allmänheten alltid till-såge, att vederbörligt stämpelkvitto erhöles. Generalpoststyrelsen ansåge dock ej utfärdandet av sådant kvitto böra vara av avgörande betydelse för frågan, om ersättning av statsmedel för förskingrat stämpelbelopp skulle utgå till den, som inbetalat beloppet. I likhet med statskontoret och Svea hovrätt ansåge styrelsen fasthellre, att hänsyn borde tagas till exempel även till billighetsskäl och omsorgen om rättsvårdens anseende. Dylika hänsyn gjorde sig enligt styrelsens mening gällande beträffande såväl Rapps och dödsboets efter Carl Johan Bergström som Berggrens ansökningar, beträffande de båda förstnämnda dock med större styrka än beträffande den sistnämnda. Styrelsen ansåge sig därför ej böra motsätta sig, att Rapp samt dödsboen efter Carl Johan Bergström och Olof Herman Bergström befriades från erläggande av ny stämpelavgift, vad avsåge det sistnämnda dödsboet intill ett belopp av 5 900 kronor.

*Före-
draganden.*

Vid bedömande av de frågor, som i de av förevarande framställningar berörda och andra fall uppkomma till följd av Frideborg Skoglunds förskingringar, anser jag mig böra utgå från den av Svea hovrätt uttalade uppfattningen, att de belopp, som inkommit till Frideborg Skoglund, icke böra anses såsom inbetalade till kronan. Med denna utgångspunkt har någon förlust icke uppkommit för staten på grund av de brottsliga handlingar, till vilka Frideborg Skoglund gjort sig skyldig.

I de fall, då enskilda handlingar av Frideborg Skoglund åsatts stämplat från häradshövdingens stämpelförråd, i vilket bristen blivit helt täckt, skulle för staten uppkomma en viss vinst, för den händelse nya stämpelavgifter i stället för de förskingrade skulle avkrävas de rättssökande. Uppenbarligen bör i dessa fall avgiftsbefrielse medgivas.

Av de utlåtanden, som i anledning av de nu gjorda framställningarna avgivits av Svea hovrätt, statskontoret och generalpoststyrelsen, framgår, att myndigheterna ansett avgiftsbefrielse böra medgivas också i de fall, då handlingarna av Frideborg Skoglund åsatts förbrukade stämplat eller icke alls stämpelbelagts. Under hänvisning till vad myndigheterna anfört, tillstyrker jag sådan avgiftsbefrielse.

I de först nämnda fallen torde för avgiftsbefrielse icke erfordras riksdagens medverkan. Däremot innebär avgiftsbefrielse i de senare fallen, med den utgångspunkt som här tagits, en eftergift av skatt, till vilken riksdagens medgivande erfordras. Då emellertid såsom i det föregående påpekats det förhandenvarande materialet icke lämnar ledning för bedömande, i vilken utsträckning och i vilka fall handlingarna åsatts förbrukade stämplat eller stämplat från häradshövdingens stämpelförråd, synes mig lämpligast, att hela frågan om avgiftsbefrielse underställes riksdagen.

Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att, efter prövning i varje särskilt fall, medgiva befrielse från skyldighet att erlägga avgift till stämpel å enskild handling, då sådan avgift tidigare inbetalats till Frideborg Skoglund men av henne förskingrats. Naturligtvis bör avgiftsbefrielsen icke i något fall avse större belopp än det, som inbetalats till Frideborg Skoglund. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som i de olika fallen kunna visa sig erforderliga.

Då svårigheter föreligga att bestämt angiva den förlust, statsverket kommer att lida till följd av ifrågavarande avgiftsbefrielse, och denna förlust måste vara av mindre storleksordning, anser jag, att densamma bör stanna å inkomsttiteln stämpelmedel och alltså icke täckas i särskild ordning.

Den sålunda förordade avgiftsbefrielsen skulle icke utesluta, att vissa förluster kunna uppstå för de rättssökande på grund av förskingringarna. Jag syftar då på sådana fall, då de till Frideborg Skoglund inbetalade avgifterna överstiga de stämpelavgifter, som rätteligen skola betalas, eller då ersättning erlagts för lösen, för stämpel till förfalskade expeditioner m. m. Dessa förluster, som sammanlagt icke uppgå till något mera betydande belopp, synas mig böra, i den mån Kungl. Maj:t så finner skäligt, ersättas från sjunde huvudtitelns anslag till extra utgifter.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, efter prövning i varje särskilt fall, medgiva befrielse från skyldighet att erlägga avgift till stämpel å enskild handling, då sådan avgift tidigare inbetalats till kommissionären i Mellansysslets domsaga Frideborg Skoglund och av henne förskingrats.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Arne Björnberg.
